

Тиричилик аракети чектелген адамдар үчүн КОЛДОНМО

Бул колдонмо эмнеге багышталат?

Эгерде силердин кандайдыр бир тиричилик аракетинерде чектелгендик болсо, бул колдонмону колдонуу менен өзүңөрдүн турмушуңарда жана силер менен жанаша жашаган ушундай эле проблемасы бар адамдардын да турмушун жеңилдете аласыңар.

Акылы жана дене түзүлүшү жактан чектелген адамдарды коомдо үйрөтүү

Бүткүл дүйнөлүк Саламаттыкты Сактоо Уюму 2003

«Акыл жана дене түзүлүшү жактан чектелген адамдарды коомдо үйрөтүү» колдонмосунун орусча версиясы Чыгыш-Европалык Комитеттин (Швеция) колдоосу менен чыгарылып жатат.

Котормо- Белорустук майып-балдарга жардам ассоциацияныкы, ага Санкт-Петербургдагы эрте кийлигишүү Институту катышты.

Экинчи чыгарылышы, оңдолгон жана кошумчаланган.

Россиянын шартында сыноодон жана тесттен өткөрүлгөн.

Редакциялаган Е. В. Клочкова

Корректору жана редактору Ю. В. Князькина

Калыпка келтирген И. П. Лукин

ISBN 5-8049-0050-1

Кыргызчага котормосу ХелсПром долбоордун алкагында Фонд Биг Лотеринин каражаты менен жасалган. Бишкек Майып балдардын ата-энелерини ассоциациясы (АРДИ). (с) Бишкек 2009.

Мазмуну

Киришүү

Тиричилик аракети чектелген деген эмне?

«Акылы жана дене түзүлүшү жактан чектелген адамдарды коомдо үйрөтүү » деген эмне?

Каалаган киши аткара турган, иш-аракеттердин түрлөрү

Айлана-чөйрөдөгүлөрдүн жардамына көз карандысыз болуу үчүн, эмнелерди үйрөнүү керек

Силер өзүңөр үчүн эмне иштей аласыңар

Иш аракеттердин жаңы түрлөрүн өздөштүрүүнү үйрөнүү

Билим алуу жана жумуш табуу

Тиричилик аракети чектелген адамдар үчүн силер эмне жасай аласыңар

Тиричилик аракети чектелген адамдардын тобун кандай түзсө болот

Тиричилик аракети чектелген адамдардын уюмун кандай түзсө болот

Коомдук турмушка кандай катышууга болот

Киришүү

Тиричилик аракетин чектелген деген эмне?

Балким, байкаган чыгарсыңар силер менен жанаша жашаган кээ бир адамдарда кандайдыр бир кемтилгелер бар: мисалы, кимдир бирөө начар көрөт, башка бирөө начар угат, аларга сүйлөө, окуу же кыймылдоо кыйын; кимдир бирөө өзүн башкалардай эмес, өзүнчө бир алман, кызык алып жүрөт. Кимдир бирөөнүн карышуу талмасы кармап калат. Ушундай проблемалар майыптык деп аталат.

Бардык майыптыкты дене түзүлүшүнүн бузулуусу жана мүчө милдетинин бузулуусу деп бөлсө болот. Мисалы, адам травмадан кийин буту жок болушу мүмкүн - бул дене түзүлүшүнүн бузулуусу. Шал оорусу менен ооруган баланын кыймыл мүчөлөрүнүн милдети, ал эми сокур адамдын көрүүсү, булардын баары мүчө милдеттеринин бузулуусунун мисалдары.

Адамдар кемтилге менен бардык коомдо бар, алар шаарларда да, кыштактарда да, кичинекей айылдарда да жашашат. Жүз кишиден бир адамда кандайдыр бир майыптык бар. Билесинерби, кээ бир мындай адамдар коомдо кадимкидей жашашат. Мисалы, бутун кестиргенден кийин адам протез колдонсо болот, негизинен алардын жашоосу жана активдүүлүгү башка адамдардын жашоосунан жана активдүүлүгүнөн айырмасы болбойт.

Бирок, көбүнчө башка кишилер жеңил-желпи жасаган бардык иштер, бул же тигил майыптыктан улам, ал адамга оор болот. Мисалы, эгерде адамдын колу болбосо, ага өзүн тейлөөнү үйрөнүү: кийинүү, тамак жасоо, үй жыйноо, кир жуу бир топ оор. Мындайча айтканда анын күндөлүк активдүүлүгү чектелген болот.

Биз аткарган бардык күндөлүк иш-аракеттердин түрлөрү, биздин активдүүлүктү же тиричилик аракеттерди түзөт. Адамдардын майыптыгына жараша ар түрдүү чектелген тиричилик аракеттери болот.

Бул же тигил тиричилик аракеттердин чектелүүсү, албетте, адамдагы майыптыкка жараша болот. Бирок, көп даражада алар майыптыгы бар адамдын инсандыгына, мүнөзүнө жана майыптыкты жеңип чыгууну калоосуна байланыштуу болот. Баарына белгилүү мисал, өтө оор майыптыгы бар адамдар майыптыгына карабай тиригарак жана көз карандысыз жашоону улантышкан.

Мындан тышкары, майыптыгы бар адамдын жашаган айлана-чөйрөсү да чектелүүгө таасирин тийгизет: Мисалы, майыптык коляскада гана жылып калган кыймыл мүчөлөрү иштебеген эки адам, бирок, бирөөсү, бардык бөлмөлөрү, ашкана, ажаткана жана ваннасы ага ылайыкташтырылган кенен квартирада жашайт анда, бардык керектүү буюмдар коляскада жылып жүргөн адамдын колу жете тургандай жайгаштырылган. Мындай учурда кыймыл мүчөлөрү иштебеген майып адамдын тиричилик аракеттеринин чектелүүсү анчалык чоң эмес.

Башка бирөөсү айылда жашайт, үйү эреже боюнча ага ылайыкташкан эмес, ажаткана короонун сыртында, жергиликтүү калк мончодон жуунат. Андан тышкары, үйдөн короого чыгуу үчүн тепкичтерден түшүү керек. Албетте, мындай адамдын тиричилик аракеттеринин чектелүүсү бир далай жана шаардык жашоочуга караганда бардык күндөлүк иштерди өз алдынча аткарууну үйрөнүү ага бир топ кыйын.

Мурда, реабилитациялоочу программалардын башкы максаты - майып адамды кадимки адамдардай болсун үчүн дарылоо болгон. Бирок, өкүнүчтүүсү көпчүлүк майыптыкты «оңдоого» болбойт: тубаса шал оорусу менен ооруган бала эч качан кадимки бала кыймылдагандай так кыймылдабайт; көпчүлүк угуу сезимин жоготкондор, аны кайрадан ордуна келтире албайт, ал эми колу жок төрөлгөн адам, эч качан жаңы колго ээ болбойт.

Мындай адамдарга, жанында жанаша жашаган адамдар эмне аткарса, ошонун бардыгын өз алдынча аткарганды үйрөнүү маанилүүрөөк. Ошондо гана, ал, айлана-чөйрөдөгүлөрдүн тынымсыз жардамына көз карандысыз болот.

«Акылы жана дене түзүлүшү жактан чектелген адамдарды коомдо үйрөтүү» деген эмне?

Акылы жана дене түзүлүшү жактан чектелген адамдарды коомдо үйрөтүү (Community Based Rehabilitation) — бул ар түрдүү аракеттери чектелген адамдар жана алардын үй-бүлөөлөрү үчүн атайын түзүлгөн реабилитациялоочу программа. Бул программа анча чоң эмес атайын борборлордо же ооруканаларда эмес, чектелген адам жашаган жерде - үйдө, көчөдө, дүкөндө, ал окуган же иштеген жерде өткөрүлөт. Программа тиричилик аракети чектелген адамдарды үйрөтүүгө жана аларды коомго көндүрүүгө негизделген.

«Акылы жана дене түзүлүшү жактан чектелген адамдарды коомдо үйрөтүү» программасы отуз үйрөтүүчү пакеттен турат, анда майып адамды ага керектүү иш-аракеттердин түрлөрүнө кантип үйрөтүү айтылат.

Программада үйрөтүүгө жардам берүүчү пакеттер бар:

Көрүү майыптыгы бар адам.

Угуу же сүйлөө майыптыгы бар адам.

Кыймыл мүчөсүндө майыптыгы бар адам.

Өз колун жана бутун сезбеген адам.

Жүрүш-турушу өзүнчө бир алман, кызык киши.

Карышуу талмасы бар адам.

Үйрөнүү кыйынчылыгы бар адам.

Мындан тышкары, майыптыгы бар каалаган ар бир кишини кемтилге түрүнө же тиричилик аракети чектелгенине карабастан үйрөтүү үчүн - жалпы пакеттердин тобу бар.

Реабилитациялоочу программа менен иштей баштоо үчүн, Координаторду үйгө чакырып, айтып берүүсүн өтүнгүлө. Силер эмнелерди аткара аласыңар, бирге талкуулагыла. Эгерде иш-аракеттин кандайдыр бир түрү колдон келбей жатса, анда Координатор силерге атайын үйрөнүү пакеттерин берет, андан силер жана силердин жакындарыңар ушул абалда эмне жасоо зарыл, ушул жөнүндө маалымат тапса болот. Ал маалыматтарда өз алдынча кандай машыгуу керек же үй-бүлөө мүчөлөрү кандайдыр бир жаңы нерсени үйрөтүүгө кандайча жардам бере алышат, ушул жөнүндө жазылган.

Реабилитациялоочу мындай программа көп убакытты талап кылат. Колдун келишинче үйрөнүүгө силерге күч жана чечкиндүүлүк керек. Мезгил-мезгили менен Координатор келип турат, ал силерди колдоп, көнүгүүлөрдү жасоодо жардамдашып, силердин өз күчүңөргө ишенүүңөргө жардам берет.

Каалаган адам аткара турган, иш-аракеттердин түрлөрү

Көпчүлүк учурда адамдар, өздөрү жасаган иштерди, мүмкүнчүлүгү чектелген адамдар эч качан жасай албайт деп эсептешет. Бирок, бул таптакыр мындай эмес. Көптөгөн майыптыгы бар адамдар, күндөлүк тиричиликтеги иштердин бардык түрлөрүн аткара алышат. Бир гана шарт белгилүү бир убакыт жумшап, аларды ушуга үйрөтүү зарыл.

Көбүнчө, майыптыгы бар адамга өзүнүн жакын кишиси көз карандысыз жашоого керектүү бардык нерсени үйрөтүүсү зарыл.

Эгерде майыптыгы бар адам өз алдынча жылып жүрүүгө, башка адамдар менен баарлашууга, өзүн тейлөөгө, дүкөнгө барууга үйрөнсө, бул майыптыгы бар адамга да, анын үй-бүлөөсүнүн мүчөлөрүнө да маанилүү жардам, анткени аларга ар убакта бүт баарына жардам берүүнүн кереги жок болот.

Айлана-чөйрөдөгүлөрдүн жардамына көз карандысыз болуу үчүн, эмнелерди үйрөнүү керек

Тамак жеп жана ичүүнү.

Жуунуп жана киринүүнү.

Тиш тазалоону.

Ажаткана пайдаланууну.

Кийинүүнү.

Таранууну.

Үйдө жылып жүрүүнү.

Көчөдө, дүкөндө жана башка жерлерде жылып жүрүүнү.

Унаа пайдаланууну.

Мектепте, училищеде жана башка окуу жайларда билим алууну же өз алдынча окууну.

Айлана-чөйрөдөгүлөрдүн сөзүн түшүнүүнү.

Өз оюнду, сезимиңди жана керектүү нерселерди башка адамдар түшүнгөндөй так түшүндүр.

Окуу, жазуу жана эсептөөнү.

Үй-бүлөө иштерине катышуу.

Үй жумуштарын аткаруу.

Үй-бүлөө түзүү.

Балдарды багуу.

Коомдук ишмердикке катышуу.

Иштөө жана жашоо үчүн каражат табуу.

Акча иштетүү.

Мүмкүн, майыптыгы бар сиз же башка адам мындагы аталгандардын бардыгын үйрөнө албашы мүмкүн. Бирок, ушул керектүү иш аракеттердин бир бөлүгүн өз алдынча жасай алсаңар, бул өнүгүүгө жардам берет, силер тиригарак болосуңар.

Мындан тышкары, силердин жакындарыңардын бош убактылары болуп, аны каалагандай бирге өткөрөсүңөр.

Силер, кандайдыр бар майыптыгы бар болуп жана күнүгө башка бирөөнүн жардамына муктаж болуу кандай оор экендигин өз тажрыйбаңардан билесинер.

Силер өз билимиңер жана тажрыйбаңар менен айлана-тегеректегилер менен бөлүшсөңөр болот-көбүнчө майыптыгы бар адамдарга жардам берген адистер да, алардын чыныгы проблемасы эмнеде экендигин билбейт.

Эгерде силерди курчаган адамдар, чынында силерге жардам жана колдоо керек экендигин билсе жана көрсө, алар да жардам берүүгө аракеттенишет.

Муну менен силер өз жашооңорду жана башка адамдардын жашоосун жеңилдетесиңер, анткени, алардын да ушундай эле силердикиңдей проблемалары бар.

Өз тажрыйбаңардан далай ирет билесинер, кишилер майыптыгы бар адамдарга тегиз мамиле жасабайт, майыптыгы бар адамдардын ой-пикири көбүнчө эч кимди кызыктырбайт, алардан кур дегенде сурап да койбойт.

Мындан сырткары, силерге белгилүү, башкалар жеңил-желпи жасаган нерселер сиз үчүн кандай гана оор.

Балким силерге тегеректегилер менен сүйлөшүү, дүкөнгө баруу, турмушка чыгуу же үйлөнүү, жумушка орношуу же акча иштеп табуу кыйынчылыкты туудурат. Балким, силер көпчүлүгүн жөн эле жасай албайсыңар.

Өзүңөргө суроо берип көргүлө: **БУЛАРДЫН БААРЫ ЭМНЕ СЕБЕПТЕН БОЛУП ЖАТАТ ?**

«ЭМНЕ СЕБЕПТЕН?» деген суроого жооп жок. Эмне үчүн силерге кадимки эле тиричиликти алып барганга, башка адамдарга караганда кыйын, эмне үчүн силерди кандай болсоңор ошондой кабыл алышпайт? Эмне үчүн силерге күнүмдүк жашоодо, башкаларга жасаган мамилеге караганда, башкача мамиле жасаса оор көрүнөт?

Буга эч кандай себеп жок.

Жөн эле, силер башкалардан өзгөчөлөнүп турган үчүн, же көрүү, угуу, кыймылдарыңар аларга окшобогон үчүн, силерди башка адамдар тең кабыл алууга мүмкүн эмес деп ойлошот. Мунун баары өтө эле адилетсиз.

Бирок, эгерде силер бир гана өзүңөргө ачууланып же өзүңөрдү аясаңар, бул силерге жардам бербейт. Чынында, силер абалды өзгөртүү үчүн көп нерсе жасай аласыңар.

Эң алгач өзүңөрдөн жана өз чөйрөңөрдөн баштагыла. Андан кийин силер ушундай эле проблемалары бар башка адамдарга жардам берүүгө аракеттенесиңер. Мында силерге «Акылы жана дене түзүлүшү жактан чектелген адамдарды коомдо үйрөтүү» программасы жардам берет.

Силер өзүңөр үчүн эмне иштей аласыңар

Иш аракеттердин жаңы түрлөрүн өздөштүрүүнү үйрөнүү

Келгиле, силерден баштайлы. Тиричилик аракети чектелген адам, чынында, көп нерсе жасай алат. Силерге өз мүмкүнчүлүгүңөрдү өнүктүрүү зарыл

Бул жашоонорду, майыптыкка карабай, жеңилдетүүгө, күндөлүк көп проблемаларды жеңүүгө жардам берет. Бул силердин өз алдынча жана көз карандысыз болууңарга жардам берет. Бардык үй-бүлөөдө кийинүүгө, тамак ичүүгө, сүйлөөгө, кыймылдоого жана айлана-чөйрө менен таанышууга үйрөтөт. Үй-бүлөө баланы мектепке жөнөтөт жана ага кыйынчылык пайда болгондо жардам берет. Бала эс тартканда, кандайча иштесе болот жана башкалар жөнүндө үй-бүлөө ага кеңеш берет.

Бирок, майыптыгы бар балага көбүнчө ушунун баары үйрөтүлбөйт, ал ушуга окшогон жардамдарды жана кеңештерди албайт.

Эгерде силерде майыптык болсо, силерге кандайдыр бир иш аракетти аткаруу оор, силер каалаган бардык нерсени өз алдынча жасай албайсыңар. Бирок, эгерде силерге жакындарыңардан кимдир бирөө жардам берсе, азыр колдон келбей жаткандардын көбүн үйрөнө аласыңар.

Силер бул же тигил иш аракетти кандай аткаруу керек экендигин түшүнгөндө, машыга баштайсыңар. Кыйынчылыктарды жеңип чыгуу үчүн, силер өз мүмкүнчүлүгүңөрдү билишиңер керек.

Көпчүлүк майыптыгы бар адамдар көбүрөөк өз алдынча болууну үйрөнүшө алат.

Реабилитациялоо – бул өз алдынча жана көз карандысыз болуу керек экендигин үйрөнүү.

Балким, силер жашаган жерде, майыптыгы бар балдар менен чоңдор үчүн атайын жардам программалар өткөрүлүшү мүмкүн, бул программалар жөнүндө сөзсүз кабардар болосуңар. Мындай программалар адистештирилген реабилитациялоо борборлорунда, эмканаларда, ооруканаларда, социалдык реабилитациялоо борборлордо же башка мекемелерде өткөрүлөт. Балким, силер мындай борборлордо болгон чыгарсыңар.

Силерде, бир гана адистер жардам бере алат деген ой туулушу мүмкүн. Бирок бул андай эмес. Негизинен «реабилитациялоо» деген түшүнүккө аныктама берүү жана реабилитациялоочу программага кадыресе эмне кирет, түшүнүү кыйын.

Бирок, силер өз алдыңарча же жакыныңардын жардамы менен жеңил аткара турган жөнөкөй көп аракеттер да бар. Эгерде тырышып, туруктуулук менен иштесеңер акыры аягында жакшы жыйынтыкка жетишесиңер. Өзүнүн мүмкүнчүлүгүн чындап өстүрүүнү каалаган майыптыгы бар адамдар колунан эмне келе турганын жана жашоону кандайча өзгөртүүгө болоорун, бүткүл дүйнө жүзүнө көрсөтүштү. Муну өздөштүрүү зарыл-майыптыгы бар адамдар эгерде аларга мүмкүндүк берсе, алар өздөрү ушуга аракеттense, анда алар кадимкидей жашай алышат.

Бүгүн борборлордон жана атайын мекемелерден тышкары реабилитациялоо мүмкүн. Силер туура жашаган жериңерде эле – үйүңөрдө, көчөдө, дүкөндө, силер окуган же иштеген жерде реабилитациялоодон өтсөңөр болот. Мындай реабилитациялоо коомдо реабилитациялоо болуу деп аталат (Community Based Rehabilitation). Силер жашаган жерде атайын программа өткөргөн адамдар болуп калышы мүмкүн.

Билим алуу жана жумуш табуу

Көпчүлүк мындай балдар үйдөн билим алышкан, бирок андан ары өркүндөтүп, кесипке ээ боло алышкан эмес. Азыркы мезгилде биздин өлкөдө билим алуу абалы тез өзгөрүп жатат, мүмкүн, силер керектүү билимди бүгүн алып каласыңар.

Силерге мектеп билимин кайдан алып, кесипке ээ болуу үчүн кантип окууну улантса болот, бул жөнүндө Координатордон сурагыла.

Окууну бүтүргөндөн кийин, силер иштегиңер келет. Ойлонуп көргүлө эмне менен алектенгиңер келет. Силер жашаган жерде кандай жумуштар бар сурап билгиле. Ал жумушка кандай даярдык керек, тактагыла. Ошондо, силерге кандай иш туура келет, ошону тандай аласыңар. Жаңы орунда иштеген бардык эле адамдарга үйрөнүүгө туура келет-бул силерди чочутпасын!

Координатор силерди кесипке ээ болууга же жумушка орноштурууга түрткү берүүчү мекеме менен байланыштырууга жардам берет.

Көпчүлүк адамдарга, майыптыгы бар үчүн жана тиричилиги чектелгендиктен ылайык жумуш табуу кыйын. Мүмкүн, силерге иштөөгө атайын ылайыкташууга же жумушчу орунду ылайыктоого туура келет. Координатор менен булар жөнүндө сүйлөшсөңөр болот.

Мүмкүн, реабилитациялоо программасында иштеп, майыптыгы бар башка адамдарга жардам берүүнү каалайсыңар. Муну түрдүүчө ишке ашырса болот: Мисалы, силер ушул программада окуп, ушул программада иштесеңер болот. Балким, силер башка жумушта иштеп жана майыптыгы бар адамдарга же ушундай адамдарды реабилитациялоо менен иштенген мекемелерге өз ыктыярдуулук менен жардам берүүнү каалайсыңар.

Силер «Акылы жана дене түзүлүшү жактан чектелген адамдарды коомдо үйрөтүү» программасы жөнүндө көп нерсени билдинер. Эми ушундай эле маселеси бар башка адамдар менен тажрыйба алмашсаңар болот. Силер аларды реабилитациялоо программасына кирүү каалоосун ойготкула.

Эгерде, силер жашаган жериңерде реабилитациялоо программасын өткөрүүчү жоопкер Координатор болуңар келсе аны да сурап билгиле. Силерге бардык майыптыктын түрлөрүн, о.э. башка адамдарды туура үйрөтүүнү билүү зарыл, ал үчүн атайын курстан өтүүгө болот.

Силер эмне жасай аласыңар

Силер менен жанаша жашаган тиричилик аракетин чектелген башка адамдарга жардам берүү үчүн, кимдир бирөөсүн жолугууга чакырып, проблемасын чогуу талкуулоого чакыргыла. Майыптыгы бар балдардын ата-энелерин жолугууга чакырса болот. Талкууну жалпы проблемалардан баштагыла: Мисалы, күнүгө жүрүүчү силердин маршрут, тегиз эмес, өңгүл-дөңгүл, басууга кыйын болгон жолдордон өтөт. Же кандайдыр бир коомдук имаратка кирүүгө кыйын, анткени анын алдында көп тепкичтер бар. Же мектептерде майыптыгы бар балдарды алуудан баш тартып жатышат. Балким, баарыңар бирге проблеманы чечүүнү жана түзүлгөн кырдаалды оңдоону жооптуу кишилерге сунуштайсыңар. Силер өзүңөрдүн тиричилик аракетин чектелген досторуңардан өз проблемаларыңарды айтып жардам берүүгө, жетекчиликке жолугууга чакырасыңар.

Тиричилик аракети чектелген адамдардын тобун кандайча уюштурса болот.

Кийинчерээк силер тиричилик аракети чектелген адамдардын уюмуна бириксеңер болот. Майыптыгы бар балдар чогулушка бара албагандыктан жана мындай уюмдун иштерине катыша албагандыктан, алардын ата-энелерин же туугандарын силерге кошулууга чакырсаңар болот. Кайсы бир мектепте, клубда же коомдук борбордо үзгүлтүксүз чогулуш өткөрүп турууга уруксат сурасаңар болот.

Силерге кошулууну каалагандардын арасында угуу майыптыгы бар адам болушу мүмкүн. Ал адам менен кандай сүйлөшөсүңөр айкын билип алгыла. Балким, силерге котормочу жардам берет чыгар.

Эгерде силер биригүүнү чечсеңер, анда силердин уюм формалдуу же формалдуу эмес болушу мүмкүн. Эгерде силер формалдуу болууну чечсеңер, анда силердин уюм иштеши үчүн башынан баштап керектүү бир катар эрежелерди кабыл алгыла.

Уюмдун мүчөлөрү коомдук лидерлер менен дайыма жолуга алат. Бул топ коомдук түзүлүштө, тейлөө чөйрөсүндө өзгөртүүлөрдү киргизүүнү, жана силер жашаган жерде, майыптыгы бар адамдардын абалын жакшыртуунун башка чараларын сунуштай алат.

Силер жашаган жерде, реабилитациялоо программасын өткөрүү үчүн жоопкер атайын комитет болуш керек. Коомдук реабилитациялоо программасын талкуулоону майыптыгы бар адамдар жана алардын ата-энелери менен бирге өткөрүү зарыл. Силер программанын планын түзүүгө жана аны өткөрүүгө өз кеңештеринер менен жардам бере аласыңар.

Эгерде уюм түзүү жөнүндө көбүрөөк билгинер келсе, алдын ала силер жашаган жерде, башка дагы кандайдыр бир ыктыярдуу уюм барбы, ушуну билгиле: Мисалы, бул бир адистиктиктеги адамдардын кызыкчылыгын көздөөчү аялдардын, маданий-агартуучу же жаштардын уюмдары же топтору болушу мүмкүн. Алардын эрежелери менен таанышып, анан карап көргүлө бул эрежелердин кайсы бири силердин уюмга туура келет. Алардын чогулушуна катышууга уруксат алып, ал кандайча өтөт катышып көргүлө. Силердин уюм алардын жобосу жана эрежелери менен дал келсин деп ээрчибегиле. Өз жолуңарды тапкыла. Бирок, силер алардан кандайдыр бир тажрыйба ала аласыңар.

Силер качан гана биригип, уюм түзүүнү чечкенде, силердин жашаган жерден алыс эмес райондо, кыштакта, шаар же областа ушундай топтор жана уюмдар жөнүндө билсеңер болот. Силер алар менен байланыш түзүп, мүмкүн, жалпы маселелерди талкуулоого жолугууну чечесинер. Мүмкүн, силер жалпы мамлекеттик уюмдар менен байланыш түзүүнү каалайсыңар.

Эсиңерде болсун, топтор жана уюмдар көптөгөн адамдардын кызыкчылыгын көздөйт, алар жападан- жалгыз бирдеме жасоого аракет кылган адамга карганда таасирдүү.

Биздин өлкөдө тиричилик аракети чектелген адамдардын жалпы мамлекеттик уюмдары бар: Мисалы, Сокурлар коому жана Дүлөйлөр коому. Эгерде кааласаңар, кандайдыр чоң уюмга кошулсаңар болот. Эсиңерде болсун, чектелген адамдардын баары бириксе жана бийликтегилерге бирге кайрылса, алардын үнү угулат.

Тиричилик аракети чектелген адамдардын уюмун кандай түзсө болот.

Силерге төмөнкүлөрдү ойлонуштуруу зарыл:

Уюмдун аталышы

Уюмдун уюшуу максаты

Мисалы, силердин максат- тиричилик аракети чектелген адамдар жашаган райондо, шаарда, кыштакта же айылда, алардын абалын жеңилдетүү.

Уюмдун ишмердиги

Мисалы, силер:

бийликке, жетекчи жана жооптуу инсандарга, кемтилгеси бар адамдардын проблемалары жөнүндө маалымат бересиңер; 0

мындай маселелерди чечүүнүн жолдурун талкуулоо жана аларды чечүүнү колдоо;

өз уюмуңардын мүчөлөрүн толугураак реабилитациялоого, билим алууга, жумушка орноштурууга жана коомдук ишмердикке тартууга жардам берүү.

Уюмга ким мүчө боло алат?

Мисалы, тиричилик аракетин чектелген адамдар жана алардын үй-бүлөөлөрү, ошондой эле башка кызыккан адамдар.

Уюмдун түзүлүшү

Мисалы, кеңеш шайлоо, анда төрага, катчы, кандайдыр каражаттар бар болсо казначей дайындаса болот.

Уюмдун ар бир жооптуу кишинин аткара турган иши

Мисалы, силердин уюмдун төрагасынын милдети-уюмдун бардык мүчөлөрүнө чогулуш качан болоорун эскертүү, чогулушту алып баруу, чечимдерди даярдоо. Катчы- протокол жазып, чогулуштун өтүүсү жөнүндө отчет түзүү, кагаз иштерин алып баруу. Казначей- төлөмдөрдү топтоо жана бухгалтердик отчетторду алып баруу .

Жоопту кишини дайындоо мөөнөтү

Чечим кабыл алуунун усулу

Мисалы, силердин уюмда добуш берүүдө көпчүлүк добуш менен шайлоону колдонсоңор болот, бирок, чогулушта чечимдин кабыл алынышы үчүн уюмдун канча мүчөсү катышат жана добуш берет, бул учурду алдын ала келишип алуу зарыл.

Тиричилик аракетин чектелген адамдардын кызыкчылыгын көздөгөн уюм, башка уюмдардан өтө айырмаланышы мүмкүн. Өз ишмердигинерди дайыма, өзүңөрдүн жалпы кызыкчылыкка багыштагыла: Мисалы, силерде төмөнкү суроолор пайда болушу мүмкүн, коом майыптыгы бар адамдын шартына кандайча жакшыраак ылайыкташат? Мындай адамдар үчүн атайын программаларды жана тейлөө чөйрөсүн кандайча өркүндөтөбүз? Аларды билим жана жумуш менен кандайча камсыздайбыз?

Силер барктуу саясий партиялардын жана бирикмелердин өкүлдөрү менен жолугушуу уютурсаңар болот. Бирок, уюмуңар саясий болбош керек. Тиричилик аракетин чектелген адамдардын кызыкчылыгын көздөөчү топ катары калган жакшы.

Дайыма массалык маалымат каражаттары менен жакшы байланыш түзгөн пайдалуу, прессада, радио жана теле көрсөтүүдө силер жана силердин уюм эмне аткарууну каалайт, ошону элге жеткирип туруучу макалалар жана программалар чыгып туруу зарыл. Эсиңерде болсун, майыптыгы бар адамдарды коомдун кабыл алып, аларды ардактап жана бул адамдар коомдун абалына көбүрөөк таасир тийгизиши үчүн жардам берүүнүн, көптөгөн жолдору бар. Эгерде силердин жана жолдошторуңардын укуктары жана кызыкчылыктары кандайдыр бир бузулуп жатканын сезсеңер, силерге тең карабай жатса, ушул тендикке жетүүгө аракет кылгыла.

Коомдук турмушка кандай катышууга болот.

Балдарды майыптыгы бар кишилерге туура мамиле жасоону үйрөтүү өтө зарыл.

Жергиликтүү мектеп мүдүрүнөн, ар бир класска кирип жолугушуу өткөрүүнү сурангыла. Майыптык адамдарда оорудан же бактысыз окуядан кийин пайда болоорун балдарга түшүндүргүлө. Аларга мындай кишилерден коркууга болбой турганын айтып бергиле. Мындай адамдарга, башка адамдар менен кандай сүйлөшсөк ошондой эле мамиледе болуу керек экендигин түшүндүргүлө. Балдарга кандайдыр майыптыгы бар адам да, башкалар жасаган көп нерсени жасай алаарын түшүндүргүлө.

Отчеттукту текшерүү усулдары

Мисалы, ар жылы уюмдун эки мүчөсү эсептөөлөрдүн жана отчеттордун тууралыгын текшерүү үчүн дайындалат.

Силердин уюм, республикалык же жалпы мамлекеттик уюмдардын ассоциациясынын составына кирсе болот.

Силердин уюмдун башка милдеттери, кызматтары жана принциптери.

Аларга, дүлөй адамдар жаңдоо тилин кандайча колдоноорун түшүндүргүлө. Сокур адамдар Брайля алиппесин кандай пайдаланарын көрсөткүлө. Балдардын суроолоруна жооп бергиле. Бир топ убакыттан кийин аларга майыптыгы бар адамдар менен баарлашуусу жеңил болуп калат.

Алар майыптыгы бар адамдар, башкалардай эле адам экендигин түшүнүшөт. Дагы да унутпагыла, силерге жана силердин жолдошторуңарга бардык жерде тааныштар менен көбүрөөк байланыш түзүү зарыл. Топтун ичинде эле өзүңөрчү кайнай бербегиле. Силерге майыптыгы бар адамдар менен гана баарлашуу жетишсиз. Эгерде силер башка адамдардын жана уюмдардын иштерине катышпасаңар, анда силер керектүү баарлашуудан ажырап каласыңар. Бардык коомдук иш чараларга катышуу коомдун, майыптыгы бар адамдарга болгон мамилеси өзгөрөт. Силерге, адамдар майыптыгы бар адамдай эмес, коомдун кадимки эле мүчөсүндөй мамиле жасай башташат.

Ошондуктан, эгерде силер фермеде иштесеңер, фермерлердин коомуна киргиле. Эгерде силердин анча чоң эмес, чакан ишкананаңар болсо, ишкерлердин коомуна жазылгыла. Эгерде силер аял болсоңор, аялдар коомуна киргиле. Эгерде силер жаш болсоңор жаштар тобуна кошулгула. Анда адамдарга, силер, алардын эле бири экендигин көрүү жеңил болот. Мындан тышкары, ушул топ аркылуу майыптыгы бар силер жана силердин досторуңар өз пикирин билдирүүсү жана өздөрүнө керектүү нерселерди айтуу мүмкүнчүлүгү түзүлөт.

Силер, өзүңөр жана өз үй-бүлөөңөр үчүн, майыптыгы бар башка адамдар үчүн жана жалпы коом үчүн көп нерсе жасай аласыңар. Башында, эмнеге жетишесиңер белгисиз болот. Жыйынтыгы жакында эле көрүнө койбойт. Бирок силер алдыгы адымдай бергиле.